

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

КАРПАТСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ЦИКЛОВА КОМІСІЯ З ПРАВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Карпатського фахового
коледжу

_____ В.П. Роман

« _____ » _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 2.9 Юридична відповідальність

(шифр і назва навчальної дисципліни)

освітня програма **081 «Право»**

(назва освітньої програми)

освітнього рівня **фаховий молодший бакалавр**

(назва освітнього рівня)

галузь знань **08 «Право»**

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність(ності) **081 «Право»**

(шифр і назва спеціальності(тей))

Спеціалізація(ї)

(назва спеціалізації)

Карпатський фаховий коледж

(назва навчально-виховного підрозділу)

Обсяг, кредитів: 90/3

Форма підсумкового контролю: залік

Робоча програма з дисципліни «Юридична відповідальність» для студентів за галуззю знань 08 «Право», спеціальністю 081 «Право».

«___» _____ 20__ року - ____ с.

Розробник: Роман В.П. викладач циклової комісії з права, к.ю.н.

Викладачі: Роман В.П. викладач циклової комісії з права, к.ю.н.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії з права

Протокол від «___» _____ 20__ року № ____

Голова циклової комісії з правознавства _____ (Роман В.П.)

«___» _____ 20__ року

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником проектної групи)

_____ *081 «Право»* _____

(назва освітньої програми)

_____. _____ . 20__ р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи)

_____ (Роман В.П.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	2022/2023	2023/2024	2024/2025	2025/2026
Дата засідання кафедри / циклової комісії				
№ протоколу				
Підпис завідувача кафедри / голови циклової комісії				

Матеріали до курсу розміщені на сайті Інтернет-підтримки навчального процесу <http://vo.ukraine.edu.ua/> за адресою: <https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=20649>

Зміст

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	
2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	
3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ.....	
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	
4.1. Анотація дисципліни.....	
Структура навчальної дисципліни.....	
4.2.1. Тематичний план.....	
4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни.....	
Форми організації занять.....	
Теми семінарських занять.....	
Теми практичних занять.....	
Теми лабораторних занять.....	
Індивідуальні завдання.....	
Індивідуальна навчально-дослідна робота.....	
Теми самостійної роботи студентів.....	
5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	
Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.....	
Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.....	
Інклюзивні методи навчання.....	
6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	
Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.....	
Система оцінювання роботи студентів/аспірантів упродовж семестру.....	
Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS.....	
Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS.....	
Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS.....	
Розподіл балів, які отримують студенти.....	
Орієнтовний перелік питань до екзамену (заліку).....	
7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	
Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю.....	
Глосарій (термінологічний словник).....	
Рекомендована література.....	
7.4. Інформаційні ресурси.....	
8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь / освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальний обсяг кредитів – 3	Галузь знань 08 «Право»	Вид дисципліни вибіркова	
	Спеціальність 081 «Право»	Цикл підготовки професійний	
Модулів – 1	Спеціалізація -	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)	Мова викладання, навчання та оцінювання: українська	Семестр	
Загальний обсяг годин – 90		IV-й	IV-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 6	Освітній ступінь / освітньо-кваліфікаційний рівень: фаховий молодший бакалавр	16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	2 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	84 год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид семестрового контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 30 год. до 60 год.

для заочної форми навчання – 6 год. до 84 год.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Юридична відповідальність» є засвоєння поняття та змісту правової відповідальності, ознайомлення з видами відповідальності, стягнень та основними правилами їх застосування, з системою органів та посадових осіб, уповноважених їх накладати, з джерелами деліктних норм, а також характеристика юридичних складів найбільш поширених видів правопорушень. Крім того, метою викладання цього курсу є також формування у майбутніх фахівців належного рівня правових знань, системи професійних навичок та умінь щодо практичного застосування положень законодавства в практичній діяльності, з метою належного забезпечення законних прав і інтересів громадян, дотримання законності та належного правопорядку в суспільстві.

Основні завдання дисципліни полягають у формуванні знань студентів щодо:

- загальні засади відповідальності учасників правовідносин;
- особливості правового відшкодування збитків у різних сферах;
- порядок визначення та встановлення штрафних та оперативно-господарських санкцій;
- порядок визначення та накладення санкцій;
- відповідальність суб'єктів за порушення законодавства;
- особливості накладення санкцій в окремих галузях за видами юридичної відповідальності.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен **знати**:

- поняття та принципи юридичної відповідальності учасників суспільних відносин;
- підстави та межі юридичної відповідальності;
- порядок і умови відшкодування збитків;
- порядок застосування штрафних санкцій;
- відмінність одних видів санкцій від інших;
- підстави притягнення до різних видів відповідальності;
- судова практика у питаннях юридичної відповідальності.

За наслідками вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

- визначати проблеми правового регулювання юридичної відповідальності та пропонувати шляхи їх розв'язання;
- аналізувати та тлумачити чинне законодавство, що регулює порядок застосування юридичної відповідальності;
- аналізувати судову практику вирішення спорів, зокрема щодо встановлення юридичної відповідальності у господарській діяльності.
- обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування: на стадії екологічного контролю, досудового розслідування, судового розгляду справ про екологічні правопорушення.

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми 081 «Право»

	ЗК 1	ЗК 2	ЗК 3	ЗК 4	ЗК 5	ЗК 6	ЗК 7	ЗК 8	ЗК 9	ЗК 10	ЗК 11	ЗК 12	ЗК 13	ЗК 14	ЗК 15
OK i		+	+								+				

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми 081»

	СК 1	СК 2	СК 3	СК 4	СК 5	СК 6	СК 7	СК 8	СК 9	СК 10	СК 11	СК 12	СК 13	СК 14	Ск 15
OK i	+			+	+	+	+	+	+	+					

Рядок дисципліни в «Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми 081»

	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
OK i											
	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	
	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
OK i							+	+	+	+	

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Анотація дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні положення про юридичну відповідальність

Тема 1. Поняття юридичної відповідальності. Принципи юридичної відповідальності

Поняття юридичної відповідальності, її ознаки, підстави та функції. Принципи юридичної відповідальності. Генеральна мета юридичної відповідальності – формування правомірної поведінки суб'єктів права: як осіб, що вчинили правопорушення, так і всіх інших членів суспільства.

Тема 2. Види юридичної відповідальності

Поняття, ознаки та види юридичної відповідальності. Відповідальність як покарання за скоєне правопорушення. Відповідальність як відшкодування завданої шкоди. Питання про самостійність процесуальної, екологічної, сімейної, фінансової, ювенальної юридичної відповідальності.

Тема 3. Підстави для притягнення та звільнення від відповідальності

Підстави притягнення до юридичної відповідальності та підстави настання юридичної відповідальності. Підстави виключення юридичної відповідальності. Підстави звільнення від юридичної відповідальності (узагальнені з тих, що визначені в кримінальному, адміністративному, трудовому законодавстві та інших його галузях).

Змістовий модуль 2. Види юридичної відповідальності

Тема 4. Цивільно-правова відповідальність

Поняття, значення та функції цивільно-правової відповідальності.

Цивільне правопорушення, його елементи. Умови (підстави) настання цивільно-правової відповідальності. Особливості цивільно-правової відповідальності. Цивільно-правові санкції.

Форми та види цивільно-правової відповідальності. Поняття матеріальної та моральної шкоди. Відшкодування матеріальної шкоди та компенсація моральної шкоди.

Цивільно-правова відповідальність у зобов'язаннях. Характеристика договірної та не договірної відповідальності. Договірна та недоговірна відповідальність у цивільному праві.

Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.

Тема 5. Кримінальна відповідальність

Кримінальна відповідальність як різновидом юридичної відповідальності і як складова соціальної відповідальності. Кримінальна відповідальність - найсуворіший вид юридичної відповідальності порівняно з іншими видами, зокрема адміністративною, дисциплінарною та цивільно-правовою відповідальністю, і реалізується в межах специфічних кримінально-правових відносин між державою та правопорушником.

Тема 6. Адміністративна відповідальність

Законодавче визначення адміністративного правопорушення (проступку) та його загальноправові ознаки. Поняття юридичного складу адміністративного проступку та його елементи. Об'єкт адміністративного проступку. Предмет адміністративного проступку та його зв'язок з об'єктом. Об'єктивна сторона адміністративного проступку. Суб'єкт адміністративного проступку. Суб'єктивна сторона адміністративного проступку та її ознаки..

Тема 7. Відповідальність у трудовому праві

Поняття матеріальної відповідальності сторін трудового договору. Відмінність матеріальної відповідальності працівників від майнової відповідальності. Види матеріальної відповідальності працівників. Обмежена матеріальна відповідальність працівників та її розмір. Індивідуальна та колективна (бригадна) матеріальна відповідальність. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

Тема 8. Відповідальність за порушення норм екологічного та земельного права

Поняття та правові засади юридичної відповідальності за екологічним правом України. Поняття юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства, її значення та формальне вираження. Функції юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства. Види юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства. Принципи юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства.

Дисципліни, вивчення яких обов'язково передує цій дисципліні:

«Теорія держави і права», «Адміністративне право».

Міжпредметні зв'язки: навчальна дисципліна «Юридична відповідальність» пов'язана з іншими навчальними дисциплінами, зокрема з «Цивільне право», «Кримінальне право» та ін.

Структура навчальної дисципліни

Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми та методи контролю знань
	очна форма							заочна форма							
	Всього	аудиторна					с.р.	Всього	аудиторна					с.р.	
		у тому числі							у тому числі						
		л	сем	пр	лаб	інд			л	сем	пр	лаб	інд		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Модуль 1															
Змістовий модуль 1. Загальні положення про юридичну відповідальність															
Тема 1. Поняття та принципи юридичної відповідальності	12	2	1				9	11	1					11	АР: СР: ІР:
Тема 2. Види юридичної відповідальності	10	2	1				7	10	1					9	АР: СР:
Тема 3. Підстави для притягнення, настання та звільнення від відповідальності	12	2	2				8	12						12	
Разом за змістовим модулем 1	34	6	4				24	34	2					32	
Змістовий модуль 2. Види юридичної відповідальності															
Тема 4. Цивільно-правова відповідальність	10	2	2				6	10		1				9	
Тема 5. Кримінальна відповідальність	12	2	2				8	12		1				11	АР: СР:
Тема 6. Адміністративна відповідальність	12	2	2				8	12	1					11	АР: СР:
Тема 7. Відповідальність у трудовому праві	10	2	2				6	10	1					9	

Тема 8. Відповідальність за порушення норм екологічного та земельного права	12	2	2				8	12						12	
Модульний контроль															
Разом за змістовим модулем 2	60	8	8				36	60	2	2				52	
Усього	90	16	14				60	90	4	2				84	

Навчально-методична картка дисципліни «Юридична відповідальність»

Разом: 90 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 14 год., індивідуальні заняття – _____ год., самостійна робота – 60 год., підсумковий контроль – 1 год.

Модулі	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
Назва модуля	<i>Загальні положення про юридичну відповідальність</i>			<i>Види юридичної відповідальності</i>				
Кількість балів за модуль	25 балів			35 балів				
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8
Теми лекцій	Тема 1 Поняття та принципи юридичної відповідальності	Тема 2. Види юридичної відповідальності	Тема 3. Підстави для притягнення, настання та звільнення від відповідальності	Тема 4. Цивільно-правова відповідальність	Тема 5. Кримінальна відповідальність	Тема 6. Адміністративна відповідальність	Тема 7. Відповідальність у трудовому праві	Тема 8. Відповідальність за порушення норм екологічного та земельного права
Теми семінарських занять	Тема 1. Поняття та принципи юридичної відповідальності	Тема 2. Види юридичної відповідальності	Тема 3. Підстави для притягнення, настання та звільнення від відповідальності	Тема 4. Цивільно-правова відповідальність	Тема 5. Кримінальна відповідальність	Тема 6. Адміністративна відповідальність	Тема 7. Відповідальність у трудовому праві	Тема 8. Відповідальність за порушення норм екологічного та земельного права
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Тести	10 балів			10 балів				
ІНДЗ	30 балів							
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)							
Підсумковий контроль	Залік							

Форми організації занять

4.3.1. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття та принципи юридичної відповідальності	1
2	Види юридичної відповідальності	1
3	Підстави для притягнення, настання та звільнення від відповідальності	2
4	Цивільно-правова відповідальність	2
5	Кримінальна відповідальність	2
6	Адміністративна відповідальність	2
7	Відповідальність у трудовому праві	2
8	Відповідальність за порушення норм екологічного та земельного права	2
	Всього	14

Індивідуальна навчально-дослідна робота(навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНДР прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- ✓ конспект із теми (модуля) за заданим планом (**2 бали**);
- ✓ конспект із теми (модуля) за планом, який студент розробив самостійно (**3 бали**);
- ✓ анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, тематичні розвідки (**3 бали**);
- ✓ повідомлення з теми, рекомендованої викладачем (**2 бали**);
- ✓ повідомлення з теми (без рекомендації викладача): сучасні відкриття з теми, аналіз інформації, самостійні дослідження (**3 бали**);
- ✓ дослідження різноманітних питань з тематики дисципліни у вигляді есе (**5 балів**).
- ✓ дослідження з тематики дисципліни у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу) – **15 балів**.

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Тематика ІНДЗ (теми рефератів)

1. Відповідальність як покарання за скоєне правопорушення.
2. Відповідальність як відшкодування завданої шкоди.
3. Підстави притягнення до юридичної відповідальності та підстави настання юридичної відповідальності.
4. Підстави виключення юридичної відповідальності.
5. Підстави звільнення від юридичної відповідальності.
6. Поняття, значення та функції цивільно-правової відповідальності.
7. Цивільне правопорушення, його елементи.
8. Умови (підстави) настання цивільно-правової відповідальності.
9. Особливості цивільно-правової відповідальності.
10. Цивільно-правові санкції.
11. Форми та види цивільно-правової відповідальності.
12. Поняття матеріальної та моральної шкоди.
13. Відшкодування матеріальної шкоди та компенсація моральної шкоди.
14. Цивільно-правова відповідальність у зобов'язаннях.
15. Характеристика договірної та не договірної відповідальності.
16. Договірна та недоговірна відповідальність у цивільному праві.
17. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.
21. Поняття, ознаки та особливості адміністративної відповідальності.
22. Принципи адміністративної відповідальності.
23. Законодавчі основи адміністративної відповідальності.
24. Відмінність адміністративної відповідальності від кримінальної.
25. Відмінність адміністративної відповідальності від цивільно-правової.
26. Відмінність адміністративної відповідальності від дисциплінарної.
27. Поняття адміністративного правопорушення (проступку) та його загальноправові ознаки.
28. Поняття юридичного складу адміністративного проступку та його елементи.
29. Об'єкт адміністративного проступку.
30. Предмет адміністративного проступку та його зв'язок з об'єктом.
31. Об'єктивна сторона адміністративного проступку.
32. Суб'єкт адміністративного проступку.
33. Суб'єктивна сторона адміністративного проступку та її ознаки.
34. Вчинення адміністративного правопорушення з необережності.
35. Вчинення адміністративного правопорушення умисно.
36. Поняття, сутність та мета адміністративних стягнень.
37. Попередження як вид адміністративного стягнення.

**Критерії оцінювання ІНДЗ
(дослідження у вигляді реферату)**

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	4 бали
2.	Складання плану реферату	2 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	10 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	4 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	6 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	4 бали
Разом		30 балів

Оцінка за ІНДЗ у вигляді реферату: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
24 – 30 та більше	відмінно	5	A	відмінно
16 – 23	добре	4	BC	добре
8 – 15	задовільно	3	DE	задовільно
0 – 7	незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання

Теми самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття та принципи юридичної відповідальності	9
2	Види юридичної відповідальності	7
3	Підстави для притягнення, настання та звільнення від відповідальності	8
4	Цивільно-правова відповідальність	6
5	Кримінальна відповідальність	8
6	Адміністративна відповідальність	8
7	Відповідальність у трудовому праві	6
8	Відповідальність за порушення норм екологічного та земельного права	8
	Всього	60

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.			
Загальні положення про юридичну відповідальність			
Тема 1. Поняття та принципи юридичної відповідальності (9 год)	Семінарське заняття, залік	2	III-IV
Тема 2. Види юридичної відповідальності (7 год.)	Семінарське заняття, залік	4	IV-V
Тема 3. Підстави для притягнення, настання та звільнення від відповідальності (8 год)	Семінарське заняття, залік	4	V-VI
<i>Всього: 24 год.</i>	<i>Всього: 10 балів</i>		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.			
Види юридичної відповідальності			
Тема 4. Цивільно-правова відповідальність (6 год)	Семінарське заняття, залік	4	VI- VII
Тема 5. Кримінальна відповідальність (8 год)	Семінарське заняття, іспит	4	VIII- IX
Тема 6. Адміністративна відповідальність (8 год)	Семінарське заняття, іспит	4	IX-X
Тема 7. Відповідальність у трудовому праві (6 год)	Семінарське заняття, іспит	4	X-XI
Тема 8. Відповідальність за порушення норм екологічного та земельного права (8 год)	Семінарське заняття, іспит	4	XI-XII
<i>Всього: 36 год.</i>	<i>Всього: 20 балів</i>		
<i>Разом: 60 год.</i>	<i>Разом: 30 балів</i>		

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. *За джерелом інформації:*

- *словесні:* лекція (традиційна, проблемна тощо) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;
- *наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація;
- *практичні:* вправи.

2. *За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації:* індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. *За ступенем самостійності мислення:* репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. *За ступенем керування навчальною діяльністю:* під керівництвом викладача; самостійна робота студентів із книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Вважаємо, що неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод "вибуху", метод природних наслідків і трудовий метод.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з 1 модулю.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою в кожному семестрі окремо.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	Ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	Виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Система оцінювання роботи студентів/аспірантів упродовж семестру

Вид діяльності студента / аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль ...		Модуль n	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
I. Обов'язкові							
1.1. Відвідування лекцій	1	1	1	-	-	-	-
1.2. Відвідування семінарських і практичних занять	1	1	1	-	-	-	-
1.3. Робота на семінарському і практичному занятті	10	5	5	-	-	-	-
1.4. Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
1.5. Виконання завдань для самостійної роботи	10	4	4	-	-	-	-
1.6. Виконання модульної роботи	25	25	25	-	-	-	-
1.7. Виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)	30	30	30	-	-	-	-
Разом		-		-	-	-	-
Максимальна кількість балів за обов'язкові види роботи: 50							
II. Вибіркові							
Виконання завдань для самостійного опрацювання							
2.1. Складання ситуаційних завдань із різних тем курсу	5						
2.2. Огляд літератури з конкретної тематики	5						
2.3. Складання ділової гри з конкретним прикладним матеріалом з будь-якої теми курсу	5						
2.4. Підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу	10						
2.5. Участь у науковій студентській конференції	5						
2.6. Дослідження українського чи закордонного досвіду	5						
Разом		-		-		-	
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 10							
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 60							

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
54 – 60 та більше	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
45 – 53	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
36 – 44	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
21 – 35	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 20		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
36 – 40 та більше	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
30 – 35	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
24 – 29	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
14 – 23	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 13		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
		екзамен	залік		
90 – 100	<i>відмінно</i>	5	<i>зараховано</i>	A	<i>відмінно</i>
82 – 89	<i>добре</i>	4		B	<i>добре (дуже добре)</i>
75 – 81	<i>добре</i>	4		C	<i>добре</i>
64 – 74	<i>задовільно</i>	3		D	<i>задовільно</i>
60 – 63	<i>задовільно</i>	3		E	<i>задовільно (достатньо)</i>
35 – 59	<i>незадовільно</i>	2	<i>не зараховано</i>	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 34	<i>незадовільно</i>	2		F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

Розподіл балів, які отримують студенти для здачі заліку

Поточне тестування та самостійна робота							Разом	Залік	Сума
Модуль №1									
T1-T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	не більше 60	не більше 40	не більше 100
5	5	5	5	5	5	5			

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття юридичної відповідальності, її ознаки, підстави та функції.
18. Принципи юридичної відповідальності.
19. Поняття, ознаки та види юридичної відповідальності.
20. Відповідальність як покарання за скоєне правопорушення.
21. Відповідальність як відшкодування завданої шкоди.
22. Підстави притягнення до юридичної відповідальності та підстави настання юридичної відповідальності.
23. Підстави виключення юридичної відповідальності.
24. Підстави звільнення від юридичної відповідальності.
25. Поняття, значення та функції цивільно-правової відповідальності.
26. Цивільне правопорушення, його елементи.
27. Умови (підстави) настання цивільно-правової відповідальності.
28. Особливості цивільно-правової відповідальності.
29. Цивільно-правові санкції.
30. Форми та види цивільно-правової відповідальності.
31. Поняття матеріальної та моральної шкоди.
32. Відшкодування матеріальної шкоди та компенсація моральної шкоди.
33. Цивільно-правова відповідальність у зобов'язаннях.
34. Характеристика договірної та не договірної відповідальності.
35. Договірна та недоговірна відповідальність у цивільному праві.
36. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.
21. Поняття, ознаки та особливості адміністративної відповідальності.
22. Принципи адміністративної відповідальності.
23. Законодавчі основи адміністративної відповідальності.
24. Відмінність адміністративної відповідальності від кримінальної.
25. Відмінність адміністративної відповідальності від цивільно-правової.
26. Відмінність адміністративної відповідальності від дисциплінарної.
27. Поняття адміністративного правопорушення (проступку) та його загальноправові ознаки.
28. Поняття юридичного складу адміністративного проступку та його елементи.
29. Об'єкт адміністративного проступку.
30. Предмет адміністративного проступку та його зв'язок з об'єктом.
31. Об'єктивна сторона адміністративного проступку.
32. Суб'єкт адміністративного проступку.
33. Суб'єктивна сторона адміністративного проступку та її ознаки.
34. Вчинення адміністративного правопорушення з необережності.
35. Вчинення адміністративного правопорушення умисно.
36. Поняття, сутність та мета адміністративних стягнень.
37. Попередження як вид адміністративного стягнення.
38. Штраф як вид адміністративного стягнення.
39. Поняття матеріальної відповідальності за трудовим правом.
40. Види матеріальної відповідальності працівників.
41. Визначення розміру шкоди, який підлягає відшкодуванню

працівником.

42. Порядок покриття шкоди, заподіяної працівником.

43. Підстава, умови і види матеріальної відповідальності підприємства, установи, організації за шкоду, заподіяну працівникові.

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Конспект лекцій на паперовому та електронному носіях.
2. Методичні вказівки до практичних занять на паперовому і електронному носіях.
3. Друкований роздатковий матеріал (тести, завдання).
4. Тематика і методичні вказівки до виконання рефератів.
5. Матеріали для демонстрування за допомогою технічних засобів навчання (слайди, відео- та аудіо записи).
6. Нормативні документи.
7. Завдання для проведення комплексної контрольної роботи (ККР).
8. Завдання для проведення модульних контрольної роботи.

7.2. Глосарій (термінологічний словник)

Адміністративна відповідальність — це специфічне реагування держави на адміністративне правопорушення, що полягає в застосуванні уповноваженим органом або посадовою особою передбаченого законом стягнення до суб'єкта правопорушення.

Адміністративне стягнення — це захід адміністративної відповідальності, що застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, у дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так й іншими особами.

Відповідальність за зобов'язаннями держави. Автономної Республіки Крим, територіальних громад — зазначені суб'єкти відповідають за своїми зобов'язаннями своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення.

Відшкодування моральної шкоди — моральна шкода, завдана фізичній або юридичній особі неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності вини такої особи. Незалежно від вини моральна шкода відшкодовується у випадках, визначених Цивільним кодексом України.

Відшкодування шкоди — недоговірне зобов'язання, в силу якого майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала.

Дисциплінарна відповідальність — це обов'язок працівника відповідати перед роботодавцем за скоєний ним дисциплінарний проступок і понести дисциплінарні стягнення, передбачені нормами трудового законодавства.

Дисциплінарний проступок — це протиправна дія чи бездіяльність працівника, що порушує встановлений на підприємстві, в установі, організації внутрішній трудовий розпорядок. Дисциплінарна відповідальність працівників настає виключно за **порушення трудової дисципліни** — невиконання чи неналежне виконання з вини працівника покладених на нього трудових обов'язків. Наприклад, прогул, вчинення за місцем роботи розкрадання, появи на роботі у нетверезому стані, систематичного невиконання своїх обов'язків без поважних причин тощо.

Екологічне правопорушення — це винне, протиправне діяння (дія чи бездіяльність), що посягає на екологічний правопорядок, спричиняє шкоду навколишньому природному середовищу або створює реальну загрозу заподіяння такої шкоди і тягне за особою застосування заходів юридичної відповідальності.

Кримінальна відповідальність — різновид юридичної відповідальності, обов'язок особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (злочин), зазнати державного осуду в формі кримінального покарання.

Кримінальне покарання — захід державного примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, яка вчинила злочин, і полягає в передбаченому кримінальним законом в обмеженні прав і свобод засудженого.

Матеріальна відповідальність працівників - це один із видів юридичної відповідальності, що виражається в зобов'язанні працівників покрити цілком або частково матеріальний збиток, завданий з їхньої провини. Працівники несуть матеріальну відповідальність за збиток, завданий підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на них трудових зобов'язань (ст.130 КЗпП України).

Цивільно-правова відповідальність — це встановлені законом юридичні наслідки за невиконання або неналежне виконання особою обов'язків, зобов'язань, що пов'язані з порушенням суб'єктивних цивільних прав другої сторони. Захист цивільних прав здійснюється в установленому порядку загальним судом, арбітражним або третейським судом. *Мета* цивільно-правової відповідальності — відновлення порушених майнових прав.

Цивільно-правовий проступок — правопорушення, вчинене у сфері майнових і певних немайнових відносин, що регулюються цивільним, трудовим, сімейним, фінансовим, екологічним та іншими галузями права.

Юридична відповідальність — різновид соціальної відповідальності, який закріплений у законодавстві і забезпечуваний державою юридичний обов'язок правопорушника пізнати примусового позбавлення певних цінностей, що йому належать.

7.3 Рекомендована література

Основна

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30 (23. 07. 96). – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18 (02. 05. 2003). – Ст. 144.
3. Кодекс законів про працю України: Затверджений Законом УРСР від 10 грудня 1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додат. до № 50. – Ст. 375.
4. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 01.06.2020).
5. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 01.06.2020).
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. - № 51. – ст. 1122.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення : науково-практичний коментар: / Р. А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. – Київ: Всеукр. асоц. видавців “Правова єдність”, 2008. – 781 с.
8. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35. – ст. 446.
9. Про судоустрій та статус судів: Закон України від 07.07. 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41-45. – Ст. 1468.
10. Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх: Закон України від 24.01.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 6. — Ст. 35.
11. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — №. 35 — Ст. 358. 20.
12. Адміністративне право України. Академічний курс: під-ручник / Т. О. Коломоєць. – Київ: Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
13. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: [у 2 т.] / відп. ред. В. Б. Авер'янов. – Київ: Юрид. думка, 2007. – Т. 1: Загальна частина. – 592 с. 3. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: [у 2 т.] / відп. ред. В. Б. Авер'янов. – Київ: Юрид. думка, 2009. – Т. 2: Особлива частина. – 600 с.
14. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. – Харків: Золота миля, 2011. – 584 с.
15. Адміністративне право України. Особлива частина. Академічний курс: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. – Харків: Золота миля, 2013. – 840 с.

16. Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування: монографія /В.Я. Тацій, В.І. Борисов, Л.М. Демидова та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, Л.М. Демидової Харків : Право, 2017. 400с.

17. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. – Вінниця : ТОВ «НіланЛТД», 2017. 896 с.

18. Бабіков О. П., О. О. Олійник Кримінально-правова характеристика підкупу службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно правової форми : історичний, зарубіжний та вітчизняний досвід. Монографія. Миргород, 2019. 225 с.

19. Вартилецька І.А., Горбачевський В.Я., Микитчик О.В., Плугатир В.С. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : Навч.посіб. – К. : Алерта, 2015. – 576 с.

Додаткова література:

1. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності : монографія / Ю. В. Баулін. - Київ : Атіка, 2004. - 296 с.

2. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т./ редкол.: В. Я. Тацій та ін. ; Нац. акад. прав. наук ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2017. - Т. 17: Кримінальне право. - 1064 с.

3. Красницький І. В. Кримінальна відповідальність як інститут кримінального права Франції та України: порівняльний аналіз / І. В. Красницький. - Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. - 232 с.

4. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2020. – 428 с.

1. Литвинов О. М. Концептуальна модель механізму реалізації кримінальної відповідальності : монографія / О. М. Литвинов, І. І. Митрофанов. - Харків : Золота миля, 2017. - 178 с.

2. Меркулова В. О. Кримінальна відповідальність: окремі теоретичні та соціально-правові аспекти : монографія / В. О. Меркулова. - Одеса : ОЮІ ХНУВС, 2007. - 225 с.

7.4. Інформаційні ресурси

1. Електронні ресурси для навчання:

<http://www.ligazakon.ua/ua/>

<http://zsvo.net/>

<http://zakoni.com.ua/>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws>

2. Електронні бібліотеки:

<http://www.lib.com.ua>

<https://megabite.ua/>

<http://library.kr.ua/libworld/elib.htm>

3. Енциклопедії і довідники:

<https://legalsos.com.ua/>

<https://library.udpu.edu.ua/>

8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	Наявне матеріально-технічне забезпечення	Необхідне матеріально-технічне забезпечення
Лекція	кафедральний ноутбук	проектор, приміщення з доступом до Інтернету
Семінарське заняття	наочні та роздаткові матеріали (тести, задачі)	комп'ютерний клас